

**Prof.dr Nedžad Bašić, redovni profesor, naučni savjetnik Evropskog
defendologija centra Banja Luka**

IZVRNUTA STVARNOST-NEIZVJESNA BUDUĆNOST SVIJETA

U matriksu globalnih odnosa u 21 stoljeću autoritarni populizam se profilira kao jedna od najvećih prijetnji daljem demokratskom razvoju čovječanstva. Sa agresivnom retorikom traži nove koordinate u međunarodnim odnosima u kojima se odbacivanje globalizacije, liberalizacije trgovine te degradacija kulturnog i nacionalnog identiteta naroda pojavljuju kao glavne determinante velike globalne krize, koja se ubrzo transformira u spiralu nekontroliranih oružanih sukoba.

Izlazak Vel. Britanije iz zajednice evropskih država, agresija Rusije na Ukrajinu, protjerivanje stotine hiljada Jermene iz Nagorno Barabakh, ponovni ulazak Trampove autoritarne administracije u Bijelu kuću i sve ozbiljnije jačanje autoritarnog režima u Izraelu i neshvatljivo brutalan pokolj stanovništva u Gazi, vodilo je sve ekstremnijoj podjeli i daljem geopolitičkom prestruktuiranju međunarodne zajednice. Talas autoritarne populističke retorike zahvatio je i najmnogoljudniju zemlju svijeta Indiju koja je doskora važila za najstariji i nepresušni bazen građanskih sloboda. Ni Zapadna Evropa, najsnažnije uporište liberalne demokratije u 21 stoljeću, nije ostala pošteđena utjecaja krajnje desnog autoritarnog populizma. Sa sve izraženijim jačanjem autoritarnog islamskog populizma u brojnim islamskim zemljama, sa sve agresivnijom autoritarnom diktaturom u Rusiji i Kini, autoritarni populizam će definitivno iskazati svoj interes i nakanu vladati svjetskom političkom scenom u 21 stoljeću.

Od retorike ka ideologiji

Da li autoritarna populistička retorika ima svoju unutarnju koherentnost da preraste u autoritarnu populističku ideologiju, kao koherentnu ideološku snagu da se otvoreno susretne sa ideologijom modernog liberalizma, teško je prognozirati. Ali ono što je sasvim evidentno na međunarodnoj sigurnosnoj sceni je da je ideologija modernog liberalizma pred velikim izazovom. To pokazuju i najnovija politička dešavanja i spirala povezanih oružanih sukoba koji se dešavaju u Ukrajini, Gazi, Iranu i u brojnim zemljama Afrike, te permanentne politički kreirane tenzije na Zapadnom Balkanu kao i dolazeća politička previranja u zemljama EU i USA.

Mada je početak 21 stoljeća period uraganskih promjena u međunarodnoj zajednici, koje su vidljive na ideološkoj, političkoj, razvojnoj, tehnološkoj i moralnoj platformi, put stvaranja autoritarnog populističkog „novog svijeta“ još uvijek ostaje van vidljive ideološke strukture. Stvaranja tog „novog autoritarnog svijeta“ kroz stvaranje društva anarhije i „mješovite tiranije“, društva „upravljane demokratije“ i totalitarizma, ideologija tog svijeta još nije doktrinarno uobličena. Na tom putu stvara se društvo razornog nasilništva, samovolje, bezkrupuloznosti, neodgovornosti, niskopoklonstva, duhovnog, materijalnog i moralnog siromaštva i distopijske jednakosti i mira, na kojem se razvija autoritarni nacionalizam i kulturni konzervatizam, na čemu se stvaraju pretenzije stvaranja autoritarne populističke ideologije tog „novog autoritarnog svijeta“.

U tom „novom svijetu“ autoritarne populističke retorike stvara se „alternativna stvarnost“ na poluistinama, laži, obmani i strahu u kojoj „ništa nije istina, a sve je moguće“. U toj „alternativnoj stvarnosti“ gdje istina nije istina i gdje „borba protiv laži postaje mnogo teža i zamornija nego njihovo ponavljanje“, ne može se očekivati stvaranje ideologije koja bi mogla ponuditi ozbiljne odgovore na pitanja koja se danas postavljaju pred čovječanstvo. Stvarna moć autoritarnog vladara i populističkog režima, koja se mjeri brojem onih koji vjeruju u besmislenost, brojem onih koji funkcioniraju u zasebnom populističkom matriksu razmišljanja u kojem mržnja prema protivnicima autoritarne populističke demagogije doseže najvišu kulminaciju mračnjaštva, beskrupuloznosti, arogancije i surovosti, teško može izrasti u iole ozbiljnu ideologiju.

Za autoritarne populiste svaka ideja univerzalnih razvojnih, moralnih ili pravnih standarda nije ništa drugo nego platforma novog hegemonizma i imperijalizma koji se po svojoj prirodi diskriminatorno miješaju u unutrašnje stvari nacionalnih država, što u njima navodno ugrožava tradicionalne kulturne standarde i nacionalnu kulturu življenja naroda, namećući time nejednakost i privilegije u korist internacionalnih sistema vrijednosti. Na konceptu nacije koju promoviše autoritarni populizam na samom početku 21 stoljeća otvara se nov sukob između nacionalizma i univerzalizma.

Na samom početku ovog milenija autoritarna populistička retorika dovest će u pitanje multilateralnu saradnju među državama, intenzivirat će ulogu i značaj interesa autoritarne nacionalne države, odbacujući time značaj univerzalnih vrijednosti i zajedničkih interesa čovječanstva koji počivaju na zajedničkim globalnim sociokulturnim vrijednostima opštih prava i sloboda čovjeka i manjina. To će značajno promijeniti arhitekturu globalnih odnosa, što eksplicitno ukazuje na

veliku političku moć autoritarne populističke retorike, koja sve moćnije prijeti prerastanjem u nasilnu ideologiju krajnje desnog autoritarizma.

Na putu ka nacizmu i boljševizmu

Početak ovog stoljeća jačanje autoritarne populističke retorike ozbiljno počinje ugrožavati liberalnu demokratsku doktrinu što bi moglo dovesti čovječanstvo na rub novog globalnog ideološkog sukoba, što bi ostavilo teške posljedice na korpus prava i sloboda čovjeka.

U stoljeću novih tehnologija, novih generacija sloboda i prava čovjeka i novih nadanja čovječanstva, stvaraju se novi savezi autoritarnih predatora. Taj novi predatorski savez, koji je ujedinjen u borbi protiv sloboda i prava čovjeka, uspješno je nametnuo kolektivna prava nacije, države, crkve, kao prioriteta prava, koja potiskuju individualna prava čovjeka, što će otvoriti brojna pitanja sudbine čovječanstva u 21. stoljeću. Uspostavljajući dominaciju kolektivnih prava nad individualnim pravima i slobodama čovjeka, autoritarni populizam prividno prikriva i poravnava sve neravnine između stoljećima nepomirljivih kolektivnih vrijednosti judaizma, kršćanstva, islama, hinduizma, budizma...koje su se sad našle interesno ujedinjene u vjekovnoj borbi protiv čovjeka, njegovih sloboda i prava na život. U tom jedinstvu autoritarnih populističkih interesa svaka ideja respekta i zaštite prava i sloboda čovjeka biva diskreditirana nasilnom nacionalističkom, rasističkom i nativističkom retorikom autoritarnog populizma.

Kroz nacionalističku, rasističku i nativističku retoriku, autoritarni populist polako, metodično i sistematski „istjeruju narod iz pameti“. Kroz globalno psihološko raspadanje demokratske države koje uzima sve više i više maha, širi se kriminal, nemoral, laž i prevare. Laž i prevara, kriminal i nemoral, prezir i mržnja, postaju neophodni, a time i istiniti. U toj vibraciji između lažne istine i istinite laži svako počinje pitati sam sebe: Da li sam lud? Da li su svi ludi? Da li je cijeli svijet lud? I to je definitivno ciljani efekat autoritarne političke retorike populista. U tom opštem psihološkom raspadanju demokracije (fenomen plinskog svijetla) u kojem „razum razdvaja ljude, a strast ih ujedinjuje“ gubi se svaka razlika između nacionalizma, fašizma, boljševizma i komunizma. Parola ispisana u retorici autoritarnih populista „sve je u državi, ništa izvan države, ništa protiv države“ objektivno je profašistički stav, koji postaje noćna mora demokratske skice svijeta u 21. stoljeću.

Kult laganja, prevare, neznanja, neslobode i tiranije, izrasta u najviše vrijednosti nastajućeg autoritarnog populističkog trenda u kojem je teško čovjeka uvjeriti da istina i sloboda uopšte nešto znače. Laganje postaje toliko uobičajeno da je teško povjerovati da iko može govoriti istinu, izuzev ludaka, jeretika, sanjara, i skeptika, koje i onako niko ne uzima za ozbiljno.

Stari poredak je narušen ili se rastača u cijelom svijetu, a čovjek je u grču između nedovršene arhitekture savremenih znanstvenih trendova i političkih dogmatskih i teoloških struktura koje ga još uvijek drže zarobljenim u lancima njihove moći i utjecaja i njegovog neznanja i nemorala, što ga čini nemoćnim da prepozna opasnost koja mu se približava. „Nestala nada, iznevjerena dobrota, nekažnjene laži“ postaju glavne odrednice „autoritarnog populističkog svijeta“, koji se sve jasnije ocrtava na horizontima čovječanstva u 21 stoljeću sa malom vjerovatnoćom pobune čovjeka.

Neizvjesna budućnost

Danas najveću prijetnju preživljavanju Homo sapiensa predstavlja autoritarna populistička demagoška retorika, koja se koristi svim tehnološkim, naučnim i materijalnim dostignućima ljudske civilizacije da bi slobodu ljudske misli stavila u funkciju razaranja i demonizacije globalnog društva, kako bi učinila nemoćnim Homo sapiensa da djeluje jedinstveno i odgovorno. Time autoritarna populistička retorika sve izravnije i otvorenije izrasta u novu emocionalnu platformu „novog autoritarnog svijeta“ sa nacističko/fašističkom i boljševičkom doktrinom s apsolutno nepogrešivim vladarom i fanatičnom netrpeljivošću i nasiljem prema onima koji sumnjaju u ispravnost te autoritarne retorike i koncepta “novog autoritarnog svijeta”. Na konceptu autoritarnog populističkog nacionalizma na samom početku 21 stoljeća otvara se sukob između nacionalizma i univerzalizma koji u političkom prostoru ubrzo prerasta u konflikt između dva određujuća sistema vrijednosti: sistem vrijednosti „Gulaga“ i sistema vrijednosti „Google“, kao određujućeg konflikta u ovom stoljeću. Taj neizbježni sukob između nezavisne hermetički zatvorene autoritarne nacionalne države i univerzalnog carstva novih tehnologija, globalnih standarda i globalnih sistema vrijednosti, definitivno će odrediti dalju sudbinu prava i sloboda čovjeka, dakako i sudbinu čovječanstva u ovom milenijumu.

Kako desničarski populistički nacionalizam, po uzoru na nacional-socijalizam, ima opasnu pretenziju izazivanja velikih sukoba, pod izgovorom otvaranja širih prostora za demokratizaciju sloboda i prava nacije, što ga može činiti na prvi pogled

prihvatljivim, otpor prema ovom procesu još uvijek ostaje ideološki zamagljen i nedefiniran. Zamagljenost i nedefiniranost ideološkog odgovora prema autoritarnoj populističkoj retorici u 21 stoljeću efektno će poslužiti autoritarnom populizmu da preuzme ideologiju nacizma/fašizma i boljševizma kao sopstvenu ideologiju borbe protiv globalizacije i univerzalnih sloboda i vrijednosti čovjeka.

U ovom dobu osakaćene istine, iskrivljenog mišljenja, izgubljenog morala, iskvarenog jezika, zloupotrebe moći, izgubljenog nadanja i otvorene mržnje i masovnog planskog ubijanja nemoćnih, na prvi pogled se čini da svijet na samom početku 21 stoljeća ulazi u apokaliptični matriks najvećih strahova i zabluda homo sapiensa odkako se je otisnuo na svoj evolucijski put dug više od 200.000 godina. Na tom putu homo sapiensa redovito su pratile velike prirodne katastrofe, glad, nemiri i grubosti divlje prirode, klimatske promjene, nuklearne prijetnje, velike pandemije. Danas njegovo preživljavanje odvija se u globalnoj međuovisnosti svih tih prijetnji povezanih u jedinstvenoj nestabilnoj kompleksnosti svijeta u kojoj i najmanji poremećaj može pokrenuti opšti kolaps čovječanstva.

Iz te nestabilne kompleksnosti svijeta izrasta objektivna nužnost globalne saradnje Homo sapiensa, bez obzira na njegovu rasu, vjeru, kulturu, političko ubjeđenje ili civilizaciju kojoj pripada, što čini budućnost čovjeka ipak vedrijom nego što izgleda na prvi pogled. Nedostatak saznanja te objektivne nužnosti čini se danas najtežom dionicom preživljavanja čovječanstva.